

ИКОНОМИЧЕСКИ СМЕТКИ ЗА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО ПРЕЗ 2023 ГОДИНА (ПЪРВА ОЦЕНКА)

Според първата оценка на икономическите сметки за селското стопанство крайната продукция по базисни цени от отрасъл „Селско стопанство“ през 2023 г. възлиза на 10 445.9 млн. лева. Брутната добавена стойност по базисни цени намалява с 30.4% на годишна база и достига 4 118.8 млн. лв., а нетният предприемачески доход възлиза на 1 067.3 млн. лева.

Според първата оценка на икономическите сметки за селското стопанство крайната продукция по базисни цени¹ от отрасъл „Селско стопанство“ през 2023 г. възлиза на 10 445.9 млн. лв., което е с 19.1% по-малко в сравнение с предходната година. Намалението се дължи на спад в цените с 15.0% и на намаление при обемите с 4.8%.

Стойността на продукцията, произведена в растениевъдството, е 6 982.4 млн. лв. и отбелязва намаление спрямо 2022 г. с 28.1%, дължащо се на значителен спад в цените - с 24.2%, както и на по-слабо намаление на обемите - с 5.1%. Спадът на цените на растениевъдната продукция е в резултат от намалението на цените на зърнените култури с 30.0% и на техническите култури - с 26.7%.

Спрямо предходна година се наблюдава увеличение на цените на зеленчуците с 12.2% и на плодовете - с 17.7%. Намалението на обемите на растениевъдната продукция се дължи предимно на спада на обемите на техническите култури с 20.4% в резултат на по-ниските добиви през 2023 година. Спад в обемите се наблюдава и при плодовете и зеленчуците респективно с 8.7% и 3.3%, докато при зърнените култури се регистрира увеличение с 3.0%.

Продукцията, произведена от животновъдството, е 2 569.2 млн. лв. и отбелязва увеличение от 10.1% спрямо предходната година. Увеличението е в резултат на ръст в цените с 13.7%, докато при обемите се наблюдава намаление от 3.2%.

Стойността на вложените в селското стопанство през 2023 г. средства за текущо потребление достига 6 327.1 млн. лв., което е с 9.5% по-малко от предходната година и е в резултат на намаление на цените с 5.0% и спад при обемите с 4.7%.

Брутната добавена стойност по базисни цени, създадена в селското стопанство през 2023 г., достига 4 118.8 млн. лв. и е с 30.4% по-ниска от 2022 година. Намалението е в резултат на спад на цените с 26.8%, и на обемите - с 4.9%.

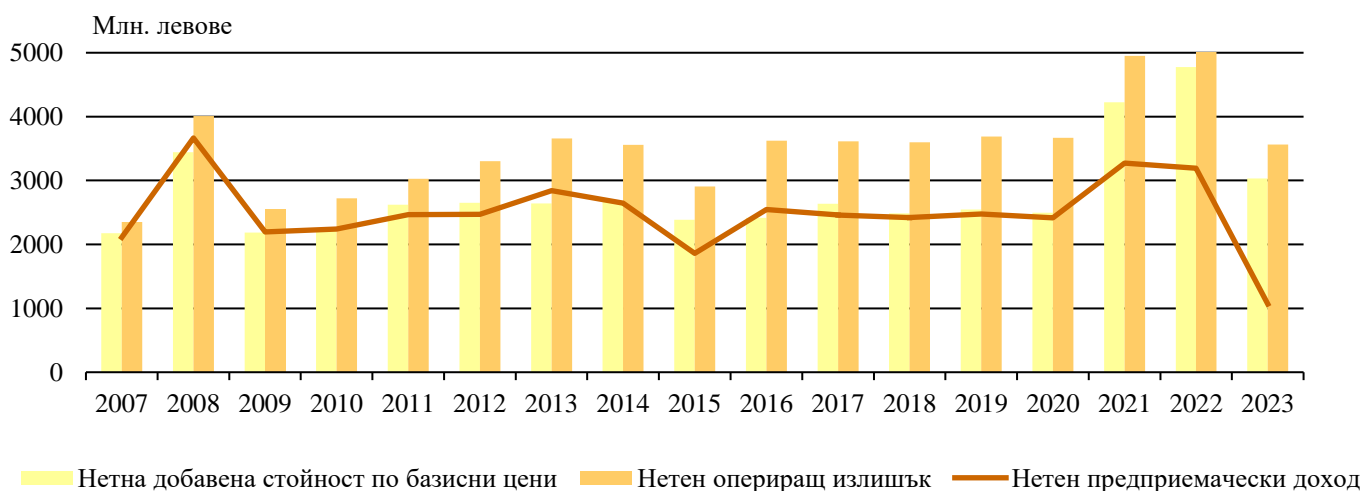
Смесеният индекс² на нетния доход по факторни разходи намалява с 27.1%, а на нетният опериращ излишък/смесен доход - с 38.0%, което е в резултат на спада на цените на продукцията в селското стопанство спрямо 2022 година.

Смесеният индекс на нетния предприемачески доход в селското стопанство през 2023 г. намалява спрямо 2022 г. с 66.6%.

¹ Базисните цени включват субсидиите по продукти и не включват данъците по продукти.

² Смесеният индекс на дохода в селското стопанство се изчислява, като номиналната стойност на показателя за 2023 г. се отнесе към номиналната му стойност през 2022 година.

Фиг. 1. Изменение на показателите за доход в селското стопанство през периода 2007 - 2023 година



Методологични бележки

Икономическите сметки за селското стопанство са сателитни сметки на националните сметки, които предоставят допълнителна информация и използват понятия, адаптирани към специфичното естество на отрасъла. Те са разработени съгласно Регламент (ЕО) № 138/2004 на Европейския парламент и на Съвета и приетата от Евростат методология, описана в „Manual on the Economic Accounts for Agriculture and Forestry, 1997, Rev. 1.1“. Архитектурата на сметките се изгражда от четири сметки - три за текущи операции - „Производство“, „Формиране на дохода“, „Предприемачески доход“, и една за натрупване - „Капитал“, като последователността и изчерпателността им се осигурява в съответствие с Европейската система от сметки.

Основни показатели

Основната цел на разработването на икономическите сметки е изчисляването на предприемаческия доход в отрасъл „Селско стопанство“. Изчислението на дохода се осъществява в рамките на трите сметки за текущи операции, при което се използват следните методологически връзки:

Продукция от растениевъдството

- + Продукция от животновъдството
- + Селскостопански услуги
- + Неотделими неселскостопански дейности
- = Продукция от отрасъл „Селско стопанство“
- Междинно потребление
- = Брутна добавена стойност
- Потребление на основен капитал

- = Нетна добавена стойност
- Компенсация на наетите
- Други данъци върху производството
- + Други субсидии върху производството
- = Нетен опериращ излишък/смесен доход
- Платени ренти
- Платени лихви
- + Получени лихви
- = Нетен предприемачески доход.

Продукцията от отрасъл „Селско стопанство“ представлява стойността на всички произведени стоки и услуги от единиците със селскостопанска дейност. Данните се отнасят за крайната продукция, която не включва вътрешния оборот (стоките и услугите, произведени и употребени в самото стопанство през отчетния период).

В икономическите сметки за селското стопанство, съгласно изискванията на Приложение XI на ЕАА '97, Rev. 1.1, не се включват:

- продукцията от единиците, занимаващи се с производството на сертифициран размножителен материал за научни цели или за използване в растениевъдството и животновъдството;
- продукцията от дейности, свързани с допълнителни услуги в селското стопанство, като използване на напоителни системи, дизайн, поддържане и засаждане на градини, паркове и други зелени площи, кастрене на дървета, подрязване на храсти и жив плет и т.н.;
- незавършеното производство, отнасящо се за културите, чийто производствен цикъл е по-къс от отчетния период (една календарна година) или се извършва в две календарни години;
- продукцията от неселскостопанските дейности на селскостопанските единици, когато те са счетоводно отделими.

Нетният доход по факторни разходи (изчислен след приспадане от нетната добавена стойност по базисни цени на стойността на другите данъци върху производството и прибавяне на стойността на другите субсидии върху производството) измерва доходността от всички фактори на производството - земя, капитал и труд.

Нетният опериращ излишък/нетен смесен доход (изчислен след приспадане от нетната добавена стойност по базисни цени на компенсациите на наетите лица и другите данъци върху производството и добавяне на другите субсидии върху производството) измерва доходността от използването на земята, капитала и незаплатения труд.

Нетният предприемачески доход (изчислен след прибавяне към нетния опериращ излишък/нетен смесен доход на лихвите, получени от земеделските стопанства, опериращи като компании, и приспадане на платените от тях лихви и ренти) измерва компенсацията на незаплатения труд, възнаграждението от земята, принадлежаща на земеделските стопанства, и дохода от използването на капитала.

Данните за икономическите сметки за селското стопанство се разработват за календарна година по текущи и съпоставими цени при база преходната година. Разработват се и икономически сметки на регионално ниво NUTS2.



Източници на информация

Основни източници на информация са статистическите наблюдения, проведени от НСИ, и наблюденията на отдел „Агростатистика“ в МЗХ. Използвани са и данни на Държавен фонд „Земеделие“ (Разплащателна агенция) за финансовото подпомагане в селското стопанство.

Приложение

Таблица 1

Крайна продукция по базисни цени - първа оценка за 2023 година

	Текуща стойност за 2023 г. - млн. лв.	Индекс на физическия обем	Индекс на цените	Индекс 2022 = 100
Продукция от отрасъл „Селско стопанство“	10445.9	95.2	85.0	80.9
Продукция от селското стопанство	10169.5	95.3	84.5	80.5
Продукция от растениевъдството	6982.4	94.9	75.8	71.9
Зърнени култури	3955.3	103.0	70.0	72.1
Технически култури	1733.8	79.6	73.3	58.3
Фуражни култури	199.6	113.7	85.4	97.1
Зеленчуци	556.3	96.7	112.2	108.5
Картофи	72.4	70.2	105.5	74.1
Плодове	415.1	91.3	117.7	107.5
Други растениевъдни култури	49.9	103.1	117.1	120.7
Продукция от животновъдството	2569.2	96.8	113.7	110.1
Селскостопански животни	1309.4	92.8	122.6	113.8
Продукти от животновъдството	1259.8	100.7	105.8	106.5
Продукция на селскостопански услуги	617.9	95.6	108.6	103.8
Неселскостопански неотделими второстепенни дейности	276.4	90.4	111.9	101.2
Междинно потребление	6327.1	95.3	95.0	90.5
Семена и посадъчен материал	367.0	99.9	112.7	112.6
Горива и масла	1165.7	94.8	94.2	89.3
Торове и почвени подобрители	1092.1	112.9	68.5	77.3
Препарати за растителна защита	496.5	99.4	97.6	97.0
Ветеринарни разходи	161.3	69.0	105.4	72.7
Фуражни добавки	1373.9	87.5	106.2	92.9
Поддръжка и ремонт на машини	409.0	92.9	105.9	98.4
Поддръжка на сгради	169.6	87.7	109.3	95.9
Селскостопански услуги	617.9	95.6	108.6	103.8
ФИЗИМ	64.5	86.3	108.6	93.7
Други стоки и услуги	409.6	79.3	108.6	86.1
Брутна добавена стойност по базисни цени	4118.8	95.1	73.2	69.6
Потребление на основен капитал	1084.0	85.7	111.4	95.5
Нетна добавена стойност по базисни цени	3034.8	97.3	65.2	63.4
Нетен доход по факторни разходи	5266.4	x	x	72.9
Нетен опериращ излишък/смесен доход	3562.0	x	x	62.0
Нетен предприемачески доход	1067.3	x	x	33.4